

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи та розвитку

Сергій КВАША

2022 р.

« 23 » травня

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні вченої ради економічного факультету
Протокол № 7 від 20 травня 2022 р.

Декан факультету А. Діброва Анатолій ДІБРОВА

на засіданні кафедри глобальної економіки
Протокол № _____ від _____ 2022 р.

Завідувач кафедри Н. Вдовенко Наталія ВДОВЕНКО

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АГРАРНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ**

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 Економіка
Освітньо-наукова програма	Економіка підприємств та галузей національного господарства
Гарант ОНП	Байдала Вікторія Володимирівна
Розробник	доктор економічних наук, професор, професор кафедри глобальної економіки Діброва Анатолій Дмитрович

Київ - 2022

1. Опис навчальної дисципліни

АГРАРНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки	
Освітній ступінь	доктор філософії	
Форма навчання	денна та заочна	
Спеціальність	051 «Економіка»	
Освітньо-наукова програма	Економіка підприємств та галузей національного господарства	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Дисципліна вибіркової компоненти циклу спеціальної (фахової) підготовки	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	2	2
Семестр	3	3
Лекційні заняття	20	8
Практичні, семінарські заняття	30	12
Самостійна робота	100	130

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

«Аграрна політика в умовах глобалізації економіки» як навчальна дисципліна дає можливість майбутнім докторам філософії сформуванню та розширити їх знання щодо практичного застосування теоретико-методологічних засад формування та реалізації аграрної політики держави, а також оцінювати ефективність застосування інструментів державного регулювання сільського господарства в умовах глобалізації економіки.

Вивчення навчальної дисципліни «Аграрна політика в умовах глобалізації економіки» сприятиме підвищенню рівня загальноєкономічної підготовки фахівців, формуванню у них навичок науково-аналітичного опрацювання проблем аграрного сектору з позиції загальнодержавних інтересів та інтересів сільськогосподарських виробників, дає можливість опанувати теоретичні підходи до розробки та реалізації комплексу заходів щодо регулювання і підтримки аграрного сектору, з іншого – дає підстави осмислити і оцінити практичні дії державних структур на конкретному історичному етапі життя України в умовах глобалізації економіки.

Метою вивчення дисципліни - оволодіння здобувачами вищої освіти ступеня доктор філософії теоретико-методологічними основами формування та реалізації аграрної політики держави, вміння оцінювати її ефективність та науково обґрунтовувати вибір інструментів державного регулювання визначаючи економічні наслідки їх застосування для збалансованого розвитку аграрного сектору України в умовах глобалізації економіки.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- оволодіти базовими знаннями щодо економічної сутності, характеру і головних компонентів аграрної політики в умовах глобалізації економіки;
- аналізувати ефективність діяльності органів та інститутів аграрної політики в умовах глобалізації економіки, використовуючи різні інструменти;
- оцінювати окремі заходи фінансово-кредитної, податкової, цінової політики в аграрному секторі, а також аграрно-соціальної та аграрно-екологічної політиці держави в умовах глобалізації економіки;
- розуміти особливості формування аграрної політики у країнах із різним рівнем соціально-економічного розвитку, характеризувати аграрну політику окремих країн та блоків в умовах глобалізації економіки.

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти ступеня доктор філософії повинен:

знати: економічну сутність, характер і головні компоненти аграрної політики та умови її реалізації в умовах глобалізації економіки; механізми формування національних та світових агропродовольчих ринків, вплив аграрної політики на міжнародну торгівлю та продовольчу безпеку країни в умовах глобалізації економіки; інструменти регулювання ринків агропродовольчої продукції та економічні наслідки їх застосування в умовах глобалізації економіки; основні підходи до оцінювання рівня державної підтримки аграрного сектору в умовах глобалізації економіки; засади аграрно-екологічної, аграрно-соціальної політики, їх сучасні аспекти і проблеми реалізації в умовах глобалізації економіки; основні етапи розвитку аграрної політики в Україні та основні напрями сучасної аграрної політики держави в умовах глобалізації економіки; особливості формування окремих агропродовольчих ринків в Україні з позиції попиту і пропозиції, інструменти державного регулювання внутрішнього ринку та зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією; особливості формування аграрної політики у країнах з різним рівнем економічного розвитку, основні складові аграрної політики окремих зарубіжних країн в умовах глобалізації економіки.

вміти: формувати мету та систему цілей аграрної політики держави в умовах глобалізації економіки; аналізувати наслідки використання окремих інструментів регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку та зовнішньої торгівлі з точки зору їх впливу на виробників, споживачів та державний бюджет в умовах глобалізації економіки; визначати рівень захисту аграрного сектору із використанням загальноприйнятої світовою спільнотою методології в умовах глобалізації економіки; оцінювати міжнародну конкурентоспроможність вітчизняного сільськогосподарського виробництва в умовах глобалізації економіки; обґрунтовувати

пріоритети державної структурної, соціальної та екологічної політики в умовах глобалізації економіки; аналізувати ефективність окремих заходів бюджетної, податкової, фінансово-кредитної та ринкової політики держави.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК03. Здатність працювати в міжнародному контексті

ЗК04. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей

СК03. Здатність використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та освітній діяльності

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень

СК06. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей на мікро-, мезо-, та макрорівнях

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Історичний досвід і сучасна практика аграрної політики України

Еволюція аграрних трансформацій в Україні. Основні етапи аграрних трансформацій: до радянського періоду, радянського періоду, після набуття Незалежності України. Реформування аграрної сфери національної економіки. Реформування економічних відносин у аграрному секторі на початкових етапах ринкової трансформації економіки України. Основні засади державної аграрної політики у пореформений період.

Тема 2. Аграрна політика: теоретичні засади, сутність та особливості формування і здійснення в умовах глобалізації

Поняття, сутність та завдання аграрної політики в умовах глобалізації економіки. Атрибути розроблення і реалізації аграрної політики. Групи інтересів в аграрній політиці. Система цілей аграрної політики держави, що включає основні політико-економічні цілі для розвинених країн та цілі аграрної політики для більшості країн

Тема 3. Методологічні засади формування та оцінки аграрної політики в умовах глобалізації економіки

Критерії ефективності державного регулювання аграрного сектору економіки. Методологічні підходи щодо оцінки ефективності державної підтримки сільського господарства. Теоретичні основи аналізу рівня добробуту суспільства. Концепція витрат та концепція корисності в прикладній економічній науці про добробут суспільства. Основні концепції прикладної економічної науки про добробут (welfare economics): концепція надлишку виробника (producer surplus), концепція надлишку споживача (consumer surplus) та концепція ринкової рівноваги. Застосування аналізу добробуту суспільства при дослідженні ефективності використання інструментів аграрної політики держави.

Тема 4. Інструменти реалізації аграрної політики в умовах глобалізації економіки

Класифікація інструментів регулювання аграрного виробництва. Інструменти регулювання попиту. Інструменти регулювання пропозиції. Інструменти регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Інструменти організаційного, інфраструктурного та інформаційного характеру.

Тема 5. Методологічні підходи щодо оцінки державної підтримки сільського господарства в умовах глобалізації економіки

Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору: номінальний та реальний рівень захисту внутрішнього продовольчого ринку, показники державної підтримки виробників та споживачів сільськогосподарської продукції за методологією Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), визначення рівня підтримки аграрного сектору відповідно до методології СОР (сукупний вимір підтримки). Загальні підходи до регулювання агропродовольчої торгівлі в рамках Світової організації торгівлі (СОТ). Вимоги щодо доступу до внутрішнього агропродовольчого ринку. Правила застосування експортних субсидій у рамках СОТ. Регулювання внутрішньої підтримки сільськогосподарського виробництва.

Тема 6. Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (США-ЄС) в умовах глобалізації економіки

Історія виникнення та основні етапи реформування Спільної аграрної політики (САП) Європейського Союзу. Основні інструменти ринкової політики та підтримки цін сільськогосподарської продукції у ЄС. Політика щодо розвитку сільських територій. Аграрна політика в умовах розширення ЄС. Сучасна аграрна політика США та її вплив на світовий аграрний ринок. Основні інструменти підтримки цін сільськогосподарської продукції та доходів виробників у США. Еволюція аграрної політики країн ЦСЄ. Загальні тенденції розвитку аграрної політики країн – експортерів агропродовольчої продукції. Відмінності між заходами підтримки сільськогосподарських виробників в США та ЄС.

Тема 7. Макроекономічні чинники розвитку аграрної політики України в умовах глобалізації економіки

Інституційні засади здійснення аграрної політики в Україні. Цілі, завдання і структура аграрного сектору економіки України. Законодавче забезпечення аграрного сектору економіки України. Етапи здійснення земельної реформи.

Структура сільськогосподарського виробництва в Україні. Організаційно-правові форми господарювання в Україні. Бюджетні-податкові та кредитно-фінансові чинники. Оподаткування аграрного сектору: проблеми і нові підходи в системі державного регулювання. Механізми регулювання аграрних ринків в Україні. Тенденції розвитку сільських територій та соціальна політика держави у сільській місцевості.

Тема 8. Сучасні виклики суспільства та аграрна політика в умовах глобалізації економіки

Сучасні виклики суспільства та Аграрна політика. Урбанізація міграція і обмеженість земельних ресурсів. Суть та особливості урбаністичних процесів. Фактори впливу на розвиток аграрної політики. Трансформація землекористування в умовах урбанізації. Особливості урбанізації в Україні

Концепції підтримки сільських територій у аграрній політиці. Суть та особливості кліматичних змін. Кліматичні зміни та економічна ефективність сільськогосподарського виробництва. Адаптаційні заходи в Україні

Механізми адаптації до змін клімату в аграрній політиці: досвід ЄС. Виробництво енергії з біомаси. Суть та особливості розвитку виробництва енергії з біомаси. Забезпечення оптимізації використання ресурсів

Сучасні тенденції та перспективи використання біомаси для виробництва енергії. Довкілля – земля, повітря, вода, шум. Суть та особливості потенційних викликів розвитку сільського господарства. Суть та нормативні норми добробуту тварин. Якість та безпека продуктів харчування

Тема 9. Моделі загальної та часткової рівноваги для прогнозування та моделювання аграрної політики

Об'єктивна необхідність застосування моделей загальної та часткової рівноваги для прогнозування та моделювання аграрної політики. Загальна характеристика основних моделей міжнародної торгівлі агропродовольчою продукцією для прогнозування і моделювання аграрної політики:

Моделі загальної рівноваги: GTAP (Global Trade Analysis Project) – Університет Пурдью, США; MIRAGE (Modelling International Relationships in Applied General Equilibrium) CEPII, Французький дослідницький центр із міжнародної економіки; UNCTAD (The United Nations Conference on Trade and Development) – ЮНКТАД; LINKAGE – Світовий банк.

Моделі часткової рівноваги: FAPRI (Food and Agricultural Policy Research Institute) – Університет штату Айова, США; ATPSM (The Agricultural Trade Policy Simulation Model) – ЮНКТАД та ФАО; SWOPSIM (Static Word Policy Simulation Modeling Framework); AGLINK – ОЕСР; CAPRI (Common Agricultural Policy Regionalised Impact); ESIM (European Simulation Model); AGMEMOD (AGricultural MEMber states MODelling)

Тема 10. Модель часткової рівноваги AGMEMOD для аналізу та прогнозування і моделювання аграрної політики

Сутність, розробники та основні базові характеристики моделі AGMEMOD (AGricultural MEMber states MODelling). Цільова спрямованість моделі AGMEMOD. Країни та галузі де використовується модель AGMEMOD. Прогнозування та моделювання розвитку ринків сільськогосподарської продукції та пов'язані з ними параметри (ринкові ціни, виробництво, споживання, імпорт, експорт, урожайність і посівні площі). Моделювання ефектів агрополітичних реформ. Розподіл за регіонами і групами виробників. Основні обмеження застосування моделі AGMEMOD.

Структура навчальної дисципліни:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с.р		л	п	с.р
Тема 1. Історичний досвід і сучасна практика аграрної політики України	14	2	2	10	12	1	1	10
Тема 2. Аграрна політика: теоретичні засади, сутність та особливості формування і здійснення в умовах глобалізації	14	2	2	10	12	1	1	10
Тема 3. Методологічні засади формування та оцінки аграрної політики в умовах глобалізації економіки	16	2	4	10	12	1	1	10
Тема 4. Інструменти реалізації аграрної політики в умовах глобалізації економіки	14	2	2	10	12	1	1	10
Тема 5. Методологічні підходи щодо оцінки державної підтримки сільського господарства в умовах глобалізації економіки	14	2	2	10	12	1	1	10
Тема 6. Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (США-ЄС) в умовах глобалізації економіки	14	2	2	10	12	1	1	10
Тема 7. Макроекономічні чинники розвитку аграрної політики України в умовах глобалізації економіки	14	2	2	10	12	1	1	10
Тема 8. Сучасні виклики суспільства та аграрна політика в умовах глобалізації економіки	14	2	2	10	12	1	1	20
Тема 9. Моделі загальної та часткової рівноваги для прогнозування та моделювання аграрної політики	16	2	4	10	22		2	20

Тема 10. Модель часткової рівноваги AGMEMOD для аналізу та прогнозування і моделювання аграрної політики	20	2	8	10	22		2	20
Усього годин	150	20	30	100	150	8	12	130

4. Теми семінарських занять
(не передбачено навчальним планом)

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Макроекономічні індикатори розвитку аграрного сектору економіки України	2
2	Показники та індикатори забезпечення продовольчої безпеки країни	4
3	Оцінка ефективності та результативності державної підтримки сільського господарства	4
4	Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору	4
5	Соціально-економічні аспекти реалізації аграрної та земельної реформи в Україні	4
6	Моделі часткової рівноваги для аграрної політики. Модель AGMEMOD - економетрична, динамічна, мультинаціональна, мультипродуктна модель часткової рівноваги для аналізу аграрної політики	4
7	Регулювання основних аграрних ринків в Україні в умовах глобалізації економіки. Розробка сценаріїв розвитку аграрних ринків на основі моделі AGMEMOD	4
8	Індикатори сталого розвитку аграрного сектору економіки України	4
	Разом	30

6. Теми лабораторних занять
(не передбачено навчальним планом)

7. Контрольні запитання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань здобувачів

Контрольні запитання

Аграрна політика США та Канади

Агрополітичні рішення у системі міжнародних відносин

Взаємозв'язок між аграрною, загальною політикою та політикою суміжних галузей

Виробництво енергії з біомаси

Вступ до СОТ та можливості і вимоги в рамках інтеграції з ЄС (ГВ ЗВТ)

Державна підтримка сільськогосподарських виробників

Еволюція аграрних трансформацій в Україні

Економічна сутність, мета та принципи фінансового забезпечення аграрного сектору економіки України

Європейський Зелений Курс (European Green Deal)

Європейські вимоги до благополуччя тварин

Законодавче забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України

Зарубіжний досвід функціонування ринку землі та його розвиток в Україні

Застосування аналізу рівня добробуту суспільства

Зона конфлікту економічних інтересів та суспільних потреб в політичному контексті

Інвестиційний клімат в сільськогосподарському виробництві
Індикатори та показники продовольчої безпеки
Інститути та інструменти аграрної політики
Інституційні засади здійснення аграрної політики в Україні
Інструменти регулювання попиту та пропозиції
Історичні аспекти виникнення макроекономічного регулювання
Історія Виникнення та Основні Етапи Реформування Спільної Аграрної Політики (САП)
Європейського Союзу
Історія державної політики в аграрному секторі України
Кліматичні зміни та економічна ефективність сільськогосподарського виробництва в умовах
Кон'юнктура ринку матеріально-технічних ресурсів для сільськогосподарського виробництва
Концепції підтримки сільських територій у аграрній політиці
Методологічні основи формування та аналізу аграрної політики
Механізми адаптації до змін клімату в аграрній політиці: досвід ЄС
Міжнародна торгівля аграрною продукцією
Напрями реформування інституційно-правового забезпечення аграрної політики
Організаційно-економічні засади та напрями забезпечення ефективного землекористування
Основні етапи аграрної реформи в Україні
Особливості урбанізації в Україні
Особливості формування та розвитку фермерських господарств
Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі Україна-ЄС: сільськогосподарські аспекти
Податкове регулювання аграрного сектору економіки
Політика щодо розвитку органічного землеробства
Розвиток сільських територій та соціальна політика у сільській місцевості
Роль інститутів у розвитку та регулюванні аграрного сектору
Соціально-економічні очікування від земельної реформи в Україні
Спільна аграрна політика ЄС
Сутність податків та їх вплив на суспільний добробут
Суть та нормативні норми добробуту тварин
Сутність та вплив кліматичних змін на розвиток сільського господарства
Суть та особливості потенційних викликів розвитку сільського господарства.
Суть та особливості розвитку виробництва енергії з біомаси
Суть та особливості урбаністичних процесів
Сучасний стан аграрного бізнесу України
Сучасні виклики суспільства та Аграрна політика
Сучасні тенденції розвитку інтеграційних процесів в АПК
Сучасні тенденції світового продовольчого ринку в контексті очікуваних змін
Сучасні тенденції та перспективи використання біомаси для виробництва енергії.
Трансформація землекористування в умовах урбанізації
Урбанізація міграція і обмеженість земельних ресурсів
Фактори впливу на розвиток аграрної політики
Форми та джерела фінансового забезпечення суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки України
Формування ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні
Цілі сталого розвитку
Цілі та пріоритети аграрної політики
Якість та безпека агропродовольства

Приклад екзаменаційного білету

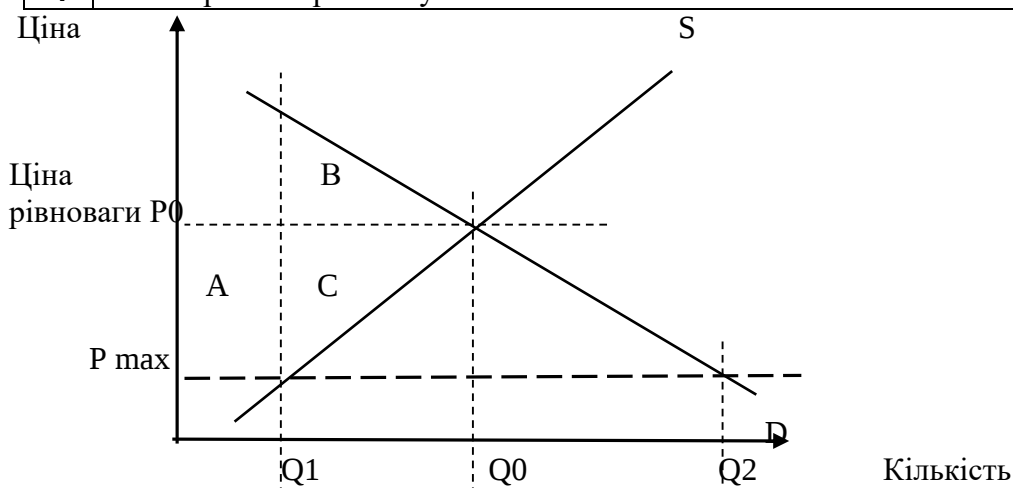
I. Теоретичні питання (кількість балів за кожне розкрите теоретичне питання – 5 балів)

- 1.1. Інструменти регулювання пропозиції
- 1.2. Податкове регулювання аграрного сектору економіки

II. Тестові завдання (кількість балів за кожний тест – 2 бали)

1. Розставити назви площ у відповідності до графіка:

1	Економічні втрати виробника від падіння ціни.
2	Економічні втрати виробника як недозароблений прибуток.
3	Втрати споживача від фізичного недоспоживання продукції.
4	Безповоротні втрати в суспільстві.

2. Прямі цінові субсидії виробникам – це:

1	доплата до ринкової ціни із державного бюджету, яку отримують виробники;
2	доплата виробникам продукції, що виплачується державою у випадку, якщо ринкова ціна менша за мінімально гарантовану;
3	фіксована сума, що виплачується виробникам продукції у випадку, якщо ринкова ціна менша за мінімально гарантовану;
4	різниця між мінімально гарантованою ціною продукції та її ринковою ціною, що виплачується сільськогосподарським виробникам із державного бюджету;
5	мінімальна ціна на продукцію, яку держава гарантує усім виробникам.

3. Які з наведених заходів аграрної політики не мають впливу на рентабельність сільськогосподарського виробництва?

1	державні закупівлі сільськогосподарської продукції;
2	субсидії на придбання мінеральних добрив;
3	прямі платежі в доход фермерів;
4	квотування виробництва;
5	податки на вироблену продукцію.

4. До сприятливих зовнішньоекономічних чинників аграрної реформи в Україні належать:

1	структура експорту продукції сільського господарства і харчової промисловості;
2	законодавче регулювання імпорту та експорту агропродовольчої продукції;
3	якість вітчизняної продукції;
4	іноземні інвестиції у харчову промисловість;

5. Основними групами інтересів при формуванні аграрної політики країни є:

1	політики, які формують аграрну політику країни та бюрократія,
2	політики, які формують аграрну політику країни; державні службовці, що управляють галуззю; групи суспільства, які формують аграрне лоббі;

3	політики, які формують аграрну політику країни та групи суспільства, які формують аграрне лоббі,
4	політики; державні службовці, що працюють у податковій інспекції; групи інтересів з I та III сфери АПК;
5	тільки політики.

6. Який з наведених інструментів підтримки сільськогосподарських виробників не має впливу на ціну продукції на внутрішньому ринку:

1	обмеження на використання сільськогосподарських земель;
2	виробнича квота;
3	державні закупівлі сільськогосподарської продукції;
4	прямі цінові субсидії виробникам;
5	податки на вироблену продукцію.

7. Надлишок виробника визначається як:

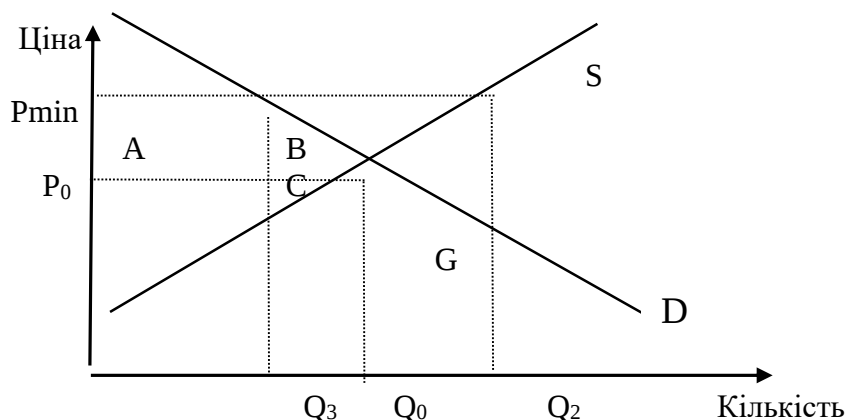
1	площа вище кривої пропозиції;
2	площа нижче кривої пропозиції;
3	площа нижче кривої пропозиції і вище лінії ринкової ціни;
4	площа вище кривої пропозиції і нижче лінії ринкової ціни;
5	площа між кривими попиту та пропозиції.

8. Ставка ПДВ на сільськогосподарську продукцію в Україні:

1	5%
2	10%
3	14%
4	15%
5	20%

9. Розставити назви площ у відповідності до графіка:

1	Економічні втрати споживача від підняття ціни
2	Втрати споживача від неможливості в споживанні викликане зростанням цін
3	Втрати виробників як недозароблений прибуток
4	Безповоротні втрати в суспільстві
5	Витрати на виробництво продукції, що не компенсувалися в разі її не реалізації.

10. Для більшості країн основними цілями аграрної політики є :

1	підтримка високого рівня цін на сільськогосподарську продукцію з метою захисту вітчизняних товаровиробників та підвищення їх доходів;
2	забезпечення продовольчої безпеки
3	стимулювання аграрного виробництва через державні експортні субсидії;
4	зростання обсягів валового виробництва сільськогосподарської продукції;
5	організація культурно-масової роботи на селі.

8. Методи навчання

При вивченні дисципліни використовуються методи інтерактивного навчання (розбір конкретних ситуацій методом case - study, рольові та ділові ігри, робота у малих групах, тренувальні завдання, практичні вправи, тести та т.п.).

Для досягнення поставленої мети вивчення дисципліни також використовуються наступні методи: історичний – при узагальненні поглядів представників різних наукових шкіл; абстрактно-логічний – при постановці мети і завдань дослідження, розробці наукової гіпотези курсової роботи; монографічний – при вивченні літературних джерел, законодавчих чи інших нормативно-правових актів; структурно-функціональний – для аналізу змін, що відбуваються в управлінні сільським господарством країни при здійсненні аграрної реформи; логіко-семантичний – при уточненні й систематизації структурних елементів механізму стратегічного управління сільським господарством із врахуванням об'єктивних закономірностей та специфічних особливостей розвитку галузі; економіко-статистичний – для аналізу основних техніко-економічних показників сучасного стану сільськогосподарського виробництва в Україні; економічного моделювання – економетрична динамічна модель часткової ринкової рівноваги – AGMEMOD.

9. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в Національному університеті біоресурсів і природокористування України» затвердженого вченою радою НУБіП України 24 травня 2017 року, протокол № 11 із внесеними змінами Вченою радою НУБіП України 29 травня 2020 р., протокол №10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, що можна оцінити чисельно.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формах семестрового екзамєну або семестрового заліку з конкретної навчальної дисципліни.

Семестровий екзамєн - це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Семестровий залік - це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння аспірантом теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр.

Диференційований залік - це форма контролю, що дозволяє оцінити виконання та засвоєння аспірантом програми навчальної дисципліни, педагогічної практики.

Аспіранти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу.

Зміст екзамєнів і заліків визначається робочими програмами дисциплін.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі.

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в Національному університеті біоресурсів і

природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України від 24.05.2017 р., протокол №11 із внесеними змінами Вченою радою НУБіП України від 29 травня 2020 р., протокол №10.

Таблиця 1. Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг аспіранта, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	зараховано
60-73	задовільно	зараховано
0-59	незадовільно	незараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}} \quad (2)$$

11. Методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс з дисципліни «Аграрна політика в умовах глобалізації економіки» <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4336>
2. Методичні вказівки для самостійної роботи та підготовки до семінарських і практичних занять з дисципліни «Аграрна політика» 2019 р.
3. Аграрна політика. Програма навчальної дисципліни для аграрних вищих навчальних закладів /Кваша С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В., Ладика В.І., Калетнік Г.М., Скидан О.В. ДУ «Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта». 2016. 16 с.
4. Трофімцева О.В., Жемойда О.В. Українсько-англійський словник з аграрної політики. Україно-німецький агрополітичний діалог, 2015.
5. Чміль А.С. Методичні рекомендації щодо вивчення моделі AGMEMOD, Україно-німецький агрополітичний діалог; Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2019. 72 с.

12. Рекомендована література

Основна

1. Кваша С. М., Діброва А. Д., Нів'євський О. В., Мартишев П. А. Аграрна політика: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Київ: НУБіП України, 2022. 316 с.
2. Кваша С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В. Аграрна політика: навчальний посібник. К.: Вид-во Ліра-К, 2018. 388 с.
3. Аграрна реформа і політика в Україні: альтернативні погляди [Текст] / А. М. Малієнко, В. П. Ярмоленко. Київ : Нічлава, 2017. 166 с.
3. Аграрний устрій України: наукове видання; за ред. Ю.О. Лупенка, М.Ф. Кропивка. К.: ННЦ «ІАЕ», 2017. 72 с.
4. Діброва А. Д., Крилов Я. О., Діброва Л. В., Діброва М. А. Регулювання ринку зерна України в умовах глобальних викликів: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2020. 160 с
5. Діброва А.Д., Чан-хі О.С. Регулювання ринку молока та молочних продуктів в Україні: монографія. Чернівці: Технодрук, 2016. 248 с.

6. Долаючи обмеження: засади адаптивних рішень та систем: [монографія] / [А.Д. Діброва та ін.]; за ред. А. Д. Діброви, В. Є. Андрієвського; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, Ін-т розвитку адаптивних систем Київ, 2020. 896 с.

7. Економічний інтерес у розвитку аграрного виробництва: монографія / Саблук П. Т. К.: ННЦ «ІАЕ», 2014. 356 с.

8. Жемойда О.В. Напрями формування пропозиції на ринку агропродовольчої продукції України: монографія. К.: ННЦ «ІАЕ», 2014. 380 с.

9. Кваша С.М., Григорьев С.О. Сутність та особливості аграрного ринку. Вісник ОНУ ім. Мечникова, 2016.Т.21. Вип.8 (50). С.56-59.

10. Козак Ю., Мацкул В. Математичні методи та моделі для магістрів з економіки. Практичні застосування. Видавництво: Центр навчальної літератури, 2017. 254 с.

11. Лупенко Ю.О., Ходаківська О.В. Трансформація земельних відносин у сільському господарстві (аналітичний огляд). К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. 52 с.

12. Мельник Л.Г. «Зелена» економіка (досвід ЄС і практика України у світлі III і IV промислових революцій). Університетська книга, 2018. 463 с.

13. Організаційно-економічний механізм відродження і розвитку меліорації в Херсонській області / за ред. Діброви А.Д., Андрієвського В.Є.; Національний університет біоресурсів і природокористування України; Інститут розвитку аграрних ринків. К., 2017. 350 с.

14. Перспективи розвитку вітчизняного аграрного сектору у зв'язку з підписанням Україною економічної частини Угоди про асоціацію з Європейським союзом / за ред. М.І. Пугачова. К.: ННЦ ІАЕ, 2014. 44 с

15. Розвиток аграрної політики України в умовах Євроінтеграції [Текст] : монографія / А. Д. Діброва [та ін.]; За ред.: А. Д. Діброви, В. Є. Андрієвського; Національний університет біоресурсів і природокористування України. К.: ТОВ «Інтердрук», 2014. 568 с

16. Стратегічні напрями розвитку сільськогосподарського виробництва України (методичні підходи та розрахунки) / [Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я., Грищенко О. Ю., Волосяк Ю. В.], за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. К.: ННЦ «ІАЕ», 2016. 25 с.

17. Формування біоекономічного потенціалу сільського господарства України в умовах ризиків кліматичних змін /за ред. А.Д. Діброва; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. 256 с.

18. Graham Redman. The John Nix Pocketbook for Farm Management: 49th Edition for 2019 Publisher: Agro Business Consultants Ltd, 2019, 300 P.

19. Henry C Taylor. Agricultural Economics Publisher: Wentworth Press, 2019, 334 P.

20. Johan Swinnen. The Political Economy of Agricultural and Food Policies (Palgrave Studies in Agricultural Economics and Food Policy). 2018. 276 p.

21. John W. W. Mellor. Agricultural Development and Economic Transformation: Promoting Growth with Poverty Reduction (Palgrave Studies in Agricultural Economics and Food Policy). 2017. 280 p.

22. Kym Anderson. Agricultural Trade, Policy Reforms, and Global Food Security (Palgrave Studies in Agricultural Economics and Food Policy). Publisher: Palgrave Macmillan; 1st ed. 2016 edition. 370 p.

23. Ronald Kay, William Edwards, Patricia Duffy. Loose Leaf for Farm Management 9th Edition Publisher: McGraw-Hill Education; 9 editio, 2019, 496 P.

24. Vincent H. Smith, Ed., Joseph W. Glauber, Ed., Barry K. Goodwin, Ed. Agricultural Policy in disarray. American Enterprise Institute. 2018. 298 P.

Допоміжна

1. Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” № 2982-IV від 18 жовтня 2005 року.

2. Закон України “Про державну підтримку сільського господарства України” № 191-VIII від 12 лютого 2015 року.

3. Закон України “Про зерно та ринок зерна в Україні” №37-IV від 4 липня 2002 року із змінами та доповненнями.

4. Закон України “Про молоко та молочні продукти” № N 1870-IV від 24 червня 2004 року із змінами і доповненнями.
5. Anatolii Dibrova, Larysa Dibrova, Maksym Dibrova. Strategic Imperatives for the Development of the Grain Market in Ukraine. International Scientific Days 2020. "Innovative Approaches for Sustainable Agriculture and Food Systems Development". Conference proceedings. Editors Elena Horská, Zuzana Kapsdorferová, Marcela Hallová. Nitra, Slovak Republic. 2020. P.216-225. doi: 10.18515/dBEM.ISD.P01.2020.p024.
6. Cheban I., Dibrova A. Creating conditions for the sustainable development of the liquid. *Bioeconomics and agrarian business*. 2019. Vol. 2, no. 2019. P. 43–51. URL: <https://doi.org/10.31548/bioeconomy2019.01.043>
7. Cheban I., Dibrova A. Development of liquid biofuel market: an impact assessment of the new system of support in Ukraine. *Journal of International Studies*, vol. 13. №1. 2020. P. 262-278. DOI: 10.14254/2071-8330.2020/13-1/17
8. Davydenko Nadiia, Dibrova Anatolii, Onishko Svetlana, Fedoryshyna Lidiia. The Influence Of The Gross Regional Product On The Formation Of The Financial Potential Of The Region. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*. Volume 14, Issue 1 - Serial Number 29, Winter and Spring 2021, P. 177-181. DOI: 10.22094/joie.2020.677843.
9. Dibrova A., Davydenko N., Nehoda Y., Titenko Z. Financial provision for competitiveness of agricultural enterprises. *Intellectual Economics*. 2020, Volume 14, Issue 1, 2020, Pages 67-75. DOI: <https://doi.org/10.13165/IE-20-14-1-04>
10. Dibrova A., Dibrova L., Dibrova M. (2016). Priority directions of development of export agrofood productions of Ukraine. *International Scientific Days 2016. The Agri-Food Value Chain: Challenges for Natural Resources Management and Society*. May 19-20 2016. Nitra. Slovak University of Agriculture in Nitra. Pp. 39-46. <http://dx.doi.org/10.15414/isd2016.s1.02>.
11. Dibrova A., Pankratova L., Cheban I. Simulation of Agricultural Policy Scenarios Using the AGMEMOD Model. *ICTERI 2020. Proceedings of the 16th International Conference on ICT in Education, Research and Industrial Applications. Integration, Harmonization and Knowledge Transfer* . Vol. II: Workshops, Kharkiv, 6–10 October 2020 / ed. by V. Yakovyna. Kharkiv, 2020. Pp. 471–486. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2732/20200471.pdf>.
12. Dibrova Anatolii, Dibrova Larysa, Krylov Yaroslav, Dibrova Maksym. Strategic Directions for Development of Transport and Logistic Infrastructure of Grain Exports from Ukraine. *Towards the Sustainability of Logistics in the Agri-Food Supply Chains*, Poznań, 2019. P.126-133.
13. Dibrova Anatolii, Dibrova Larysa, Krylov Yaroslav, Dibrova Maksym. Perspective development of the grain market and its regulation mechanism in Ukraine. *Economic Sciences for Agribusiness and Rural Economy*, Warsaw University of Life Sciences, №3. 2019, pp. 67–75. DOI: <https://doi.org/10.22630/ESARE.2019.3>
14. Kucher O., Hutsol T., Glowacki S., Andreitseva I., Dibrova A., Muzychenko A., Szeląg-Sikora A., Szparaga A., Kocira S. Energy Potential of Biogas Production in Ukraine. *Energies*. 2022. Vol. 15, Is. 5. P. 1710. URL: <https://doi.org/10.3390/en15051710>
15. Strategic guidelines for the development of the grain market and a mechanism for its regulation / A. Dibrova et al. *Ekonomika APK*. 2019. No. 6. P. 26–35. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201906026> .
16. Діброва А.Д., Чебан І.В. Моделювання ринку рідкого біопалива в Україні. *Економіка АПК*. 2018. №12. С.16-25.
17. Чебан І. В., Діброва А. Д. Стратегічні пріоритети формування та розвитку ринку біопалива в Україні на середньострокову та довгострокову перспективу. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. № 4(90). С. 81–93. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2019-4\(90\)-81-93](https://doi.org/10.26642/ema-2019-4(90)-81-93) .

13. Інформаційні ресурси

1. <https://nubip.edu.ua/node/17325> - Електронна бібліотека НУБіП України
2. <http://rada.gov.ua/> - Верховна Рада України
3. <http://www.kmu.gov.ua/control/> - Кабінет Міністрів України
4. <http://wto.org/> - Світова організація торгівлі
5. http://www.fao.org/index_en.htm - Сільськогосподарська та продовольча організація ООН
6. <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>
7. <http://www.ukrstat.gov.ua> – Державна служба статистики України
8. <https://www.apk-inform.com> – Інформаційне агенство АПК-інформ
9. <https://ukragroconsult.com/uk/golovna/> - Консалтингова компанія УкрАгроКонсалт
10. <http://www.proagro.com.ua> - Інформаційна-аналітична Група компаній «ProAgro Group»
11. <https://www.apd-ukraine.de> – Німецько-український агрополітичний діалог
12. www.oecd.org – Організація економічного співробітництва і розвитку